

**ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ
СПЕЦИАЛИСТИ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ. ДОБРИ ПРАКТИКИ ОТ
ОБЩИНА ВАРНА**

Антоанета Хинева

ВСУ „Черноризец Храбър“

anthineva@gmail.com

Резюме: Настоящата статия разглежда малка част от предизвикателствата и възможностите пред педагогическите специалисти в училищното образование в Община Варна. В нея се посочват примери за възможностите, които се откриват чрез споделянето на добри практики от образователната система на Община Варна.

Проучването включва анализ и на ключови фактори като работа по конкретни програми, дигитализацията в образованието, финансовите стимули и социалните придобивки в системата на средното образование, базирани на съвременни изследвания и добри практики.

Ключови думи: предизвикателства, нови възможности, Модел 1:1, учители, иновации, мотивация, Община Варна.

**CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR PEDAGOGICAL SPECIALISTS IN
SCHOOL EDUCATION: BEST PRACTICES FROM VARNA MUNICIPALITY**

Antoaneta Hineva

Varna Free University "Chernorizets Hrabar"

anthineva@gmail.com

Abstract: This article explores a selection of challenges and opportunities faced by pedagogical specialists in school education within Varna Municipality. It highlights examples of emerging opportunities through the exchange of best practices from Varna's educational system.

The study includes an analysis of key factors such as the implementation of specific educational programs, the digitalization of education, financial incentives, and social benefits in the

secondary education system, all examined through the lens of contemporary research and good practices.

Keywords: challenges, new opportunities, 1:1 Model, teachers, innovations, motivation, Varna Municipality.

Въведение

Образователната система във Варна е изправена пред предизвикателството да отговори на новите реалности, да въвежда и реализира иновативни възможности.

От една страна цялата образователната система в България е в непрекъсната еволюция, изправена пред множество предизвикателства. От друга страна това разкрива значителни възможности. В съвременния свят, където технологиите и глобализацията променят динамиката на работните места и обществото, от съществено значение е образователната система да се адаптира и да подготви учениците за бъдещето.

Към началото на 2025 г. в община Варна има 67 училища, от които 45 общински, 12 държавни и 10 частни. От тях 64 са неспециализирани училища (1 начално, 31 основни, 13 средни, 7 профилирани и 12 професионални гимназии 2 са специализираните училища (1 спортно училище, 1 училище по изкуствата) и 1 специално (1 средно училище за деца с нарушено зрение). На територията на община Варна функционират и 5 Центъра за подкрепа на личностното развитие.

Таблица 1

Видове образователни институции в Община Варна

Описание	Общински училища	Държавни училища	Частни училища	Общо
Начални училища	1			1
Основни училища	27		4	31
Средни училища	10		3	13
Профилирани гимназии	5		2	7
Професионални гимназии	2	9	1	12
Спортно училище		1		1
Училище по изкуствата		1		1
Специално училище		1		1
Общо:	45	12	10	67

Източник: авторска разработка

В настоящата статия са разгледани някои от предизвикателствата, с които се сблъсква общинската образователна система във Варна.

Възrastова структура на педагозите в училищата в община Варна:

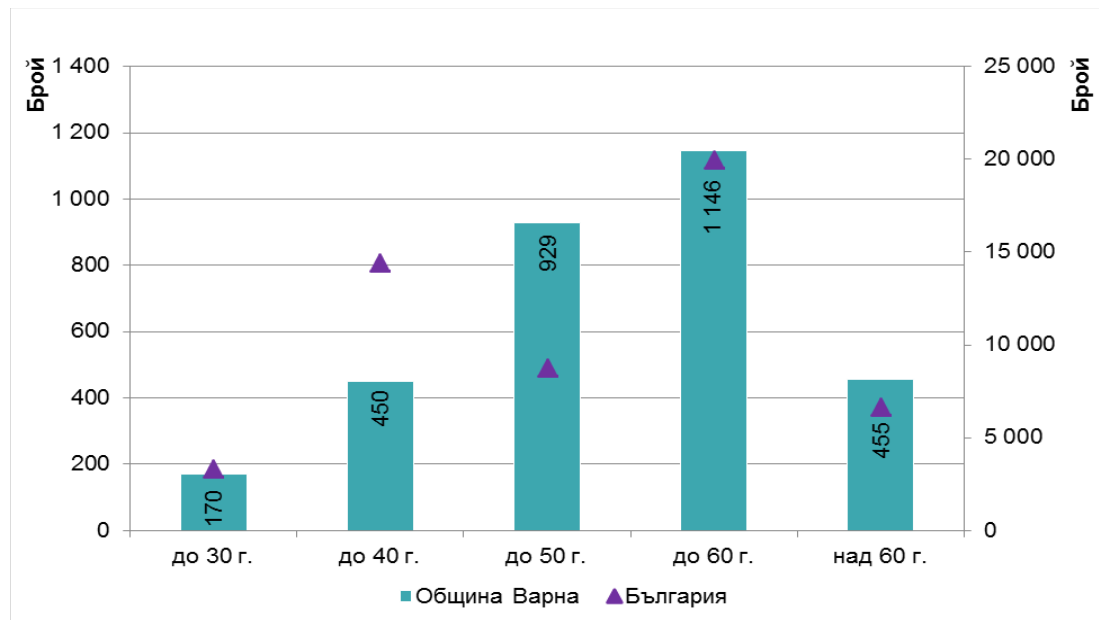
Анализът на данните за възрастовата структура на педагогическите специалисти, които работят в училищата в община Варна показва, че приблизително 80% от всички учителите са на възраст над 40 години.

В групата от 40 до 50 години попадат 929 преподаватели, което представлява приблизително 30% от общия брой.

В следващата група от 50 до 60 години са 1 146 човека, което е около 36%, а над 60 години са 455 лица, което е 14%. Налице е негативна тенденция на покачване на броя учители в последните три възrastови групи в община Варна спрямо националното равнище (вж. Таблица 2). При запазване на тази тенденция се очертава пенсиониране на над 51% от практикуващите учители през следващите 15 години.

Младите учители до 30 години представляват едва 5%, а тези до 40 години са 450 на брой или 14%. Ако не се предприемат мерки за промяна на тези цифри ще се стигне до недостиг на кадри, което налага категорично провеждането на работещи политики за привличане на повече млади специалисти, които да влязат в образователната система на община Варна.

Таблица 2

Фигура 1 Възrastова структура на образователните специалисти в Община Варна

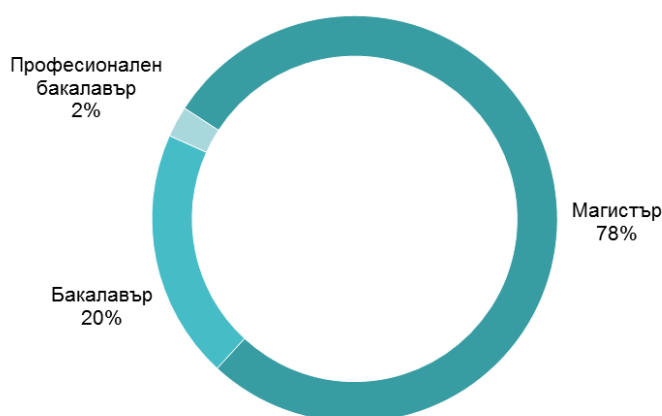
Източник: <https://www.varna.bg/bg/90> на сайта на Община Варна

Образователен профил на педагозите в училищата в община Варна:

С цел да се определи възрастовата структура и образователната квалификация на педагогическите специалисти, които работят в училищата в община Варна е направил изследване за възрастова структура и образователна квалификация на педагогическия персонал в училищата.

Анализирайки данните е видно, че около 78% от преподавателите притежават образователна степен „Магистър“, а с образователна степен „Бакалавър“ са около 20%. Това равнище напълно съответства на образователния профил на педагозите в цялата страна. Професионалните бакалаври представляват едва 2% от общия брой и те са основно преподаватели по практика в професионалните гимназии.

Фигура 1

Фиг. 2. Разпределение на педагогическите специалисти по образователни степени

Източник: <https://www.varna.bg/bg/90>, Стратегия за развитието на предучилищното и училищното образование 2021-2025 г. достъпно на сайта на Община Варна

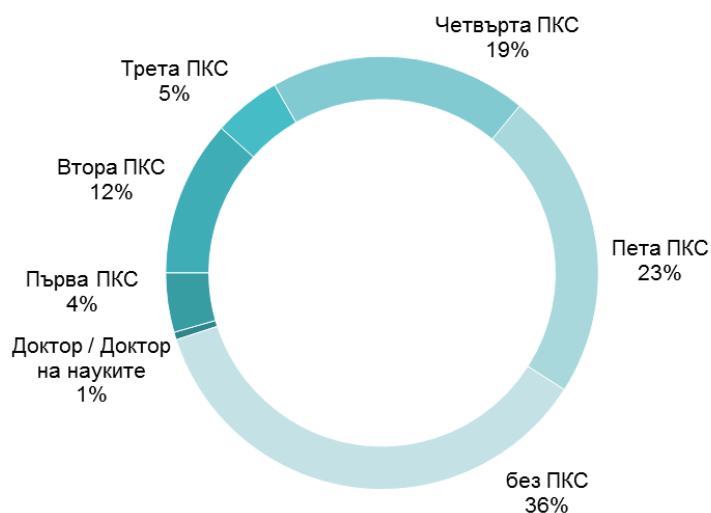
С магистърска степен „Управление на образование“ са петдесет и седем директори и зам. директори на варненски училища и 24 други педагогически специалисти. Това показва, че образователната система в община Варна разполага с подготвени управленски кадри в резерв.

От целия педагогически персонал, лицата, които заемат учителски длъжности и имат функции, свързани с подготовка, организиране и провеждане на обучението, възпитанието, социализацията и подкрепата на децата и учениците в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, приблизително 65% са „Старши учители“.

Лицата, които са на длъжност „Главен учител“ са 3% от всички преподаватели.

На база достигнатото равнище на квалификация, педагогическите кадри могат да придобиват последователно пет професионално-квалификационни степени. За всяка една от степените има минимално изискуеми условия, които трябва да бъдат изпълнени с оглед придобиването ѝ. Кандидатите за придобиване на професионално-квалификационна степен полагат изпит или защитават писмена разработка. От долупосочената фигура е видно, че едва 22% от преподавателите разполагат с първа, втора или трета професионално-квалификационна степен. Това налага необходимостта да се въведе програма за стимулиране повишаването на квалификацията от страна на педагозите. Успоредно с програмата трябва да се създаде и приложи механизъм за отчитане на реалната ефективност на квалификационните степени преподавателите върху постиганите резултати от учениците при Национално външното оценяване (НВО) след VII клас и Държавните зрелостни изпити (ДЗИ) след 12 клас.

Фигура 2

Фиг. 3. Разпределение на педагогическите специалисти по образователни степени

Източник: <https://www.varna.bg/bg/90>, Стратегия за развитието на предучилищното и училищното образование 2021-2025 г. достъпно на сайта на Община Варна

Образователни технологии и ИКТ в образователните институции в Община Варна:

От събраните и анализирани данни за хардуерната обеспеченост на училищата е видно, че всички училища в една или друга степен разполагат с достатъчен брой компютри, от които над 50% са преносими компютри.

С оглед внедряването на иновативни съвременни обучителни методи в училищата в община Варна се използва иновативен хардуер в т.ч. 3D принтери, VR устройства, интерактивни дъски, интерактивни дисплеи. Те спомагат за повишаване качеството на обучение и променят използваните до момента начини за преподаване и учене.

Дистанционното провеждане на учебните занятия доведе до възникване на т.нар. хибридно образование. Над 80% от училищата в община Варна са отразили тяхната пълна готовност за реализацията на подобен вид обучение. При останалите училища тази възможност е налице, но процентът на готовност е по-нисък.

С цел да се дигитализира учебния процес в учебните заведения в община Варна са въведени и се използват облачните платформи G-Suite на Google и Office 365 на Microsoft. Тези платформи позволяват учениците и учителите да си сътрудничат от разстояние, да задават въпроси и да получават отговори, да споделят домашни упражнения и да комуникират един с друг, като същевременно личните им данни остават напълно защитени. В училищата в община Варна с най-голям дял на използване е платформата G-Suite на Google. Тя се прилага в 34, а Office 365 в 11 училища. Останалите образователни институции използват алтернативни приложения или платформи за комуникация между преподавателите и учениците.

Дигиталното обучение и култура са добавили допълнителната стойност към образователния сектор от познания. Уменията и компетенции, които са били от значение за ученици в технологичните паралелки или за тези, които е трябвало да покрият определен хорариум по компютърни науки, са се трансформирали в приоритет за всички обучаващи се. В резултат това ще доведе до повишаване на конкурентоспособността на учениците на пазара на труда.

Дигитализацията на образованието доведе до промени не само при учениците, но и при учителите. С въвеждането на електронни системи за управление на обучението се автоматизираха редица административни процеси, което ги направи лесни за реализация. С помощта на тези системи учителят отразява напредъка на всеки ученик в учебния процес. Той може да се проследи от неговите родители, и при необходимост да се преодолеят определени дефицити при децата. В тази връзка в над 90% от училищата в община Варна се използва платформата „Школо“, в която са интегрирани множество модули в т.ч. електронен дневник, НВО, ДЗИ, статистики, учебни материали, състезания, упражнения и тестове, учителски отсъствия и др.

Предимствата на облачното училище са, че е интерактивно, достъпно, интересно за учениците, урокът може да бъде преподаден по всяко време, от всяка точка на света и от всяко устройство, за което е нужен само и единствено интернет. В община Варна 20 училища притежават частен облак. Сравнително равни дялове имат училищата притежаващи публичен или обществен облак, 13 и 14 бройки. Най-малко разпространен е хибридният облак. Той се използва от 5 образователни институции.

При училищата с най-голямо разпространение е услугата „Платформа като услуга“. Тя е налице в приблизително 70% от участващите в направеното изследването. На второ място по разпространение е услугата „Софтуер като услуга“. Тя се използва в 14 училища. Отново с най-малко приложение е услугата „Инфраструктура като услуга“, която е налице само в две училища.

Около 70% от всички преподаватели във варненските училища /в това число и директорите/ са обучени да работят с различни дигитални платформи и приложения. От тях повече от половината разполагат със сертификати за успешно преминаване през курса на обучение.

Община Варна работи задълбочено по разширяването на STEM профили и професии в общинската образователна система. За поредна година се увеличава дялът на професионалните паралелки, както и на тези със STEM професии и профили. Има ръст на приема в STEM професиите в направления „Компютърни науки“ и „Приложна информатика“, както и в профилите „Природни науки“ и „Софтуерни и хардуерни науки“. Значително е нараснал броят на учениците, които се подготвят по специалности с очакван недостиг на пазара на труда или в защитени такива.

Таблица 3

STEM профили и задължителни профилиращи учебни предмети

№	Профил	Задължителни профилиращи учебни предмети
1	Софтуерни и хардуерни науки	Информатика и Информационни технологии
2	Математически	Математика и Информатика или Математика и Физика
3	Природни науки	Биология и здравно образование и Химия и опазване на околната среда или Химия и опазване на околната среда и Физика и астрономия

Източник: авторска разработка

Предприетите мерки са – увеличаване на приема в STEM паралелки, разширени рекламни кампании сред учащи и родители, кандидатстване за STEM среда и кабинети в училищата.

От община Варна 51 училища участват с проектни предложения/ концепции по „Програма за образование“ „Училищна STEM среда“ за изпълнение на инвестиции по Механизма за възстановяване и устойчивост за изграждане и оборудване на STEM център и на високотехнологични оборудвани и свързани класни стаи.

На територията на община Варна има и 2 Google-референтни училища – Професионалната гимназия по компютърно моделиране и компютърни системи „Акад. Бл. Сендов“ е с изцяло модерна среда, с нов модел на образователен процес, който съчетава технологиите, свободното общуване, индивидуалността и физическата среда. От тази учебна година към Google-референтните училища се присъедини и VII СУ „Найден Геров“.

Община Варна първа в България създава целенасочена програма с фокус Модела 1:1 – устройство за всеки ученик. Осигурени са 285 000 лева за реализирането на модела 1:1. Тринайсет образователни институции в града, от които 12 общински работят по модела 1:1. Това са ОУ „Й. Йовков“, ОУ „П. Волов“, VII СУ „Н. Геров“, Първа езикова гимназия, МГ „Д-р Петър Берон“, ОУ „П. Р. Славейков“, ГПЧЕ „Йоан Екзарх“, IV Езикова гимназия „Фредерик Жолио – Кюри“, ОУ „З. Стоянов“, СУ „П. Яворов“, ОУ „А. Кънчев“, ОУ „К. Арабаджиев“ и Професионалната гимназия по компютърно моделиране и компютърни системи „Акад. Бл. Сендов“.

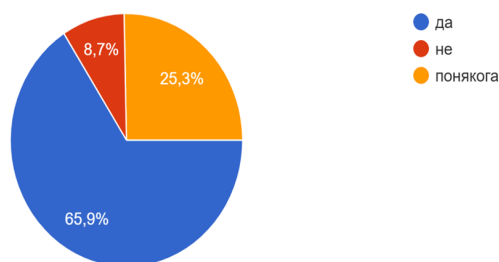
С внедряването на Модела 1:1 се насърчават интересите на младежите и мотивацията да излагат своите идеи и да предлагат решения на проблеми. Чрез дигитални технологии, учениците имат възможността да влязат в ролята на истински учени и да преминат през процесите на планиране, проучване, наблюдение, експеримент, проверка на фактите, анализ и интерпретация. Целта е повишаване качеството на образованието в общинските образователни институции и в подкрепа на каузата „Варна - град на иновациите и растежа“.

През месец януари 2025 година е проведено проучване относно резултатите от внедряване на модела 1:1. Анкетирани са 540 ученици от образователните институции, работещи по Модела 1:1.

Резултатите са визуализирани по-долу:

Използвам дигитално устройство (хромбук) за попълване на електронни тестове:
549 отговора

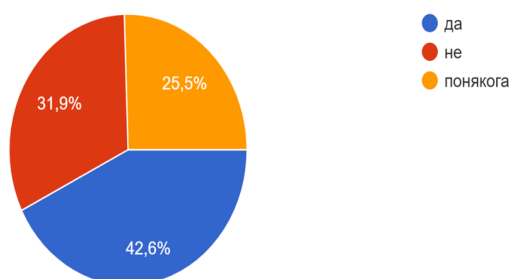

Фиг. 4. Ползване на дигитални устройства за (само)оценяване

Източник: Авторска разработка

Разглеждайки резултатите на фигура 4 е видно, че мнението на е предимно положително учениците относно Модела 1:1, което дава основание да се приеме, че той е успешен.

Използвам дигитално устройство (хромбук) за работа с електронно четимите версии на учебниците:
549 отговора

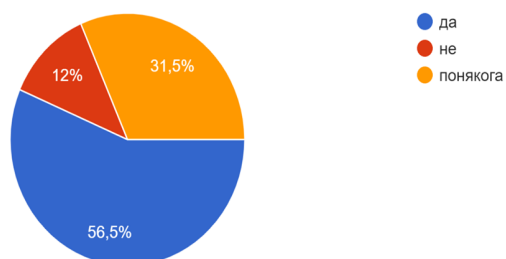
Фиг. 5. Използване на дигитални устройства за учене чрез електронни учебници

Източник: Авторска разработка

Резултатите от фигура 5 показват, че с най-голям процент са учениците, които използват хромбук при работа с електронните версии на учебниците.

Още по-добри и обнадеждаващи са резултатите при използване на дигитално устройство при самоподготовка – повече от половината анкетирани ученици са отговорили, че го прилагат (фиг. 6).

Използвам дигитално устройство (хромбук) при самоподготовка:
549 отговора

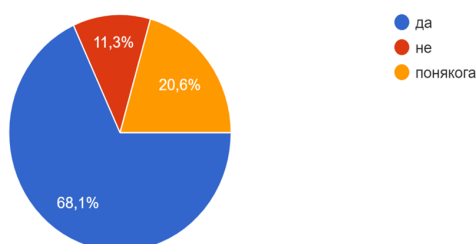

Фиг. 6. Ползване на дигитални устройства за самоподготовка

Източник: Авторска разработка

Тези резултати се потвърждават и при проверка на използваемостта на дигитални устройства за изпълнение на домашни задания в хода на обучението – 68,1%. (фиг. 7)

Използвам дигитално устройство (хромбук) за предаване на домашна работа в Google Classroom:
549 отговора

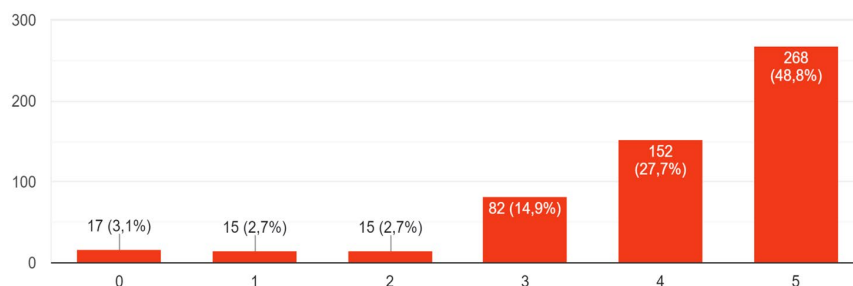

Фиг. 7. Ползване на дигитални устройства при подготовка и предаване на домашна работа

Източник: Авторска разработка

В обобщение отговорите на учениците към обучението по Модела 1:1 (фиг. 8) са удовлетворяващи. Това ни дава основание да разширим внедряването на модела и в други образователни институции.

Имам положително отношение към обучението
549 отговора

Фиг. 8. Отношение към обучението

Източник: Авторска разработка

Разглеждайки и анализирайки получените резултати могат да се ранжират настоящи ползи по Модела 1:1, които са представени по-долу:

Ползи от обучението по Модела 1:1:

- ❖ Развива в учениците дигитална компетентност, креативност, работа в екип и други.
- ❖ Проектно базирано обучение.
- ❖ Учениците са дизайнери на ресурсите и създатели на съдържание.
- ❖ Учителите са ментори.
- ❖ Едно устройство с непрекъснат достъп до информация.
- ❖ Ангажираност и мотивация за учене.
- ❖ Учене по всяко време и от всяко място.

След като са ясни ползите е добре да се познават и предстоящите предизвикателства при обучението по Модела 1:1.

Предизвикателства при обучението по Модела 1:1:

- ❖ Достъп до Интернет и устройства.
- ❖ Безопасност в интернет на учениците.
- ❖ Необходимост от дигитални умения.
- ❖ Да се запази интереса към четенето на книги.
- ❖ Здравословно състояние – зрение, обездвижване, емоционално и психическо претоварване.

Резултатите от всичко спомената по-горе дава основание аргументирано да се обобщи, че Моделът 1:1 подпомага и обогатява процеса на обучение, подпомага

индивидуалния подход, осигурява постигане на творчески цели в обучението. Община Варна правилно и напълно удачно е възприела идеята за модела 1:1 и следва да продължи да разширява мрежата от училища, работещи по този модел.

Заключение:

Образователната система е изправена пред значителни предизвикателства, но също така разполага с множество възможности за подобряване. Чрез инвестиции в технологии, професионално развитие на учителите и фокус върху уменията на 21-ви век, образователната система може да се адаптира и да подготви учениците за успешен и пълноценен живот.

Използвана литература

1. *Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030)*. приета с Протокол №13/24.02.2021 на МС, <https://web.mon.bg/bg/143>, достъпно на 17.03.2023
2. *Стратегия за развитие на предучилищното и училищното образование в Община Варна 2021 г. – 2025* <https://www.varna.bg/bg/90>, достъпна 10.01.2025 г.